

RIKTIG RESTAURERING DRØBAK

Til deltagere i håndverkerkurset Riktig Restaurering, Drøbak.

Referat fra WS 3

Sted: Follo Museum

Tid: 14-16 november 2008

TEMA: Restaurering av vinduer

Drøbak, 19 november 2008

Workshop 3 ble arrangert på Follo Museum i Drøbak og i sløydsalen ved Seiersten Ungdomsskole.

Kurslærer var Håkon Gøthesen. Han har lang erfaring med vindusrestaurering og har i mange år holdt kurs i emnet. Han hadde med seg utstillingskasser, som viste mange eksempler på hengsler og beslag, listverk fra forskjellige stilperioder og tradisjonelle sammensatte konstruksjoner. Deltagerne fikk også utlevert et kurskompendium.

Denne gang var det 9 håndverkere fra Drøbak som deltok. I tillegg deltok 2 representanter fra Akershus Fylkeskommune på fredagen, Ingeborg Hvidsten og Elin Buene.

Fredagen ble startet opp med et kortfattet lysbildereferat fra WS 2 i Kuldiga, som viste prosessen vi var igjennom ved restaureringsarbeidene på dørene. Dører har mye av den samme konstruksjonen som vinduer og dermed mange av de samme måter å gjøre reparasjoner på.

Dagen ble fylt opp med foredrag og guidet tur i gamle Drøbak. Lysbilder ble brukt for å vise vinduets historiske utvikling, fra ljøre i taket, blyglassvinduer og videre til de tradisjonelle trevinduene vi også bruker i dag.

Håkon viste også hvordan glassruter har blitt produsert opp igjennom tidene og hvordan det er mulig å se spor etter produksjon, som gir oss klare tegn på aldersforskjell på glassruter.

På turen i gamle Drøbak besøkt vi vinduer i Drøbak Kirke(også kronglassene i toppen av klokketårnet), Skrivergården, Drøbaks Hospital og noen private hus. Det ble studert beslag, hengsler, forskjellige konstruksjoner, glasstyper og variasjoner i stilperioder. Det ble også vist mange eksempler på vanlige skadetyper og hvordan disse kan utbedres.

Lørdagen startet vi opp i sløydsalen ved Seiersten Ungdomsskole. Håndverkerne hadde med eget verktøy. Vi hadde fire gamle vinduer til disposisjon, alle levert fra Verneforeningen Gamle Drøbaks lager. Vinduene ble saumfart, oppmålt og merket før evt. demontering. Det ene vinduet, fra ca. 1950, hadde råteskader i hele bunnrammen, samt råte i bunn på midtsprossen og det ene sideramtre. Her ble det vurdert og diskutert hva som var nødvendig å gjøre

Det resulterte i at det var nødvendig å ta ut de 2 nederste glassrutene, utskifting av bunnrammen (lage ny), samt nedskjøting av sprosse og sideramtre. Alt trevirke som ble brukt var kjerneved av furu. Sprossen ble skjøttet med lang limt skrånkjøt. Sprossen ble deretter formet med semshøvel i glassfalsen og planhøvel på det øvrige. Sideramtre ble skjøttet med gjennomskjæring av ramtre og nytt emne på båndsg.

Den tilpassede klossen ble pålimt og formet som nevnt over. Slissen for hjørneforbindelsen ble skåret ut med håndsag. Tilslutt ble det ferdigformede bunnramtre tilpasset hjørneslisser og midtsprosse, og vindusrammen var hel igjen.

De tre andre vinduene var fra perioden 1750-1860, hadde tynne trerammer og hadde både kronglass og taffelglass i rutene. På det ene vinduet var hjørnejernet borte. Dette ble laget nytt av blikkenslageren som deltar på kurset. Det ble demonstrert bruk av kittlampe ved

fjerning av det harde vinduskittet. Det ble også demonstrert forskjellig verktøy og teknikker til bruk ved malingfjerning og rensing av høvlede profiler. Det ble også lært forsiktig bruk av varme på de høvlede profilene, så ikke disse blir brent og ødelagt. Det ble bl.a. slipt og filt egne skraper som passet til de forskjellige høvlede profilene.

Skadene på de tre vinduene var: ødelagt tapp i et hjørne, slik at ramtre hadde seget ned. To glass ble fjernet, de to nederste hjørnejernene ble fjernet og underramtre demontert.

Det ble så skåret inn nytt skjult spor og limt inn ny tapp. Deretter ble ramtre remontert og hjørnene fikk nye kone treplugger etter ny oppboring med naver, for øvrig laget av den nye smedstipendiaten ved Norsk Handverksutvikling-NHU, Terje Granås. Deretter ble hjørnejern monterert i kitt og festet. Glass ble skåret og kittet inn.

Et annet vindu hadde en knekt sprosse, samt ødelagte rygger ved kittfalsen. Glassene ble fjernet og hele vinduet ble rensert for maling. Sprossen ble limt etter å ha rensert limfugen godt. Deretter ble de ødelagte sprosseryggene tatt vekk med stemjern, høvlet plane og ny rygglist limt på plass.

Det siste vinduet ble tatt helt fra hverandre. Her var det skader etter rust og råte under hjørnebeslagene. Det var bare nødvendig å fjerne treverket ned til slissespolet og i ca. 15 cm lengde på sideramtrærne.

Alle jernbeslag ble rensert i lut og børstet. Deretter ble de oljet med Owatrol olje for jern. Det ble også vist hvordan man kan finne frem til tidligere farger ved bruk av kjemisk malingfjerner og skalpell, og hvordan man lager fargeprøver.

Våre vinduer hadde mange gråtoner. Grunning og maling av vinduene vil bli utført på en senere workshop, hvor malig er hovedtema.

Søndagen fortsatte vi med de avsluttende arbeidsoppgavene fra lørdag. Demonstrasjon av glasskjæring og innkitting ble også gjennomført. Det ble holdt et kort foredrag om gamle vinduers isolasjonsevne og hvordan utbedre gamle vinduer for å få bedret innemiljø og samtidig beholde de originale vinduene.

Deltagere på WS 3: Sindre Sandberg, Ivar Olsen, Odd Stafseng, Pål Svendsen, Jostein Ellefsen, Are Smedsrud, Freddy Sørensen, Bjørn Johnsrud og Bjørn Ekrem.

Drøbak, 19 november 2008

Per-Willy Færgestad
Prosjektleder